

Säker återstart för scenkonsten

En rapport om scenkonstens förutsättningar under och efter pandemin

2021-02-11

Innehåll

Säker återstart för scenkonsten	3
Om undersökningen.....	3
Restriktioner och ambitioner för återstart.....	3
Över 12 000 inställda föreställningar	4
Arrangörernas förebyggande insatser	5
Möjligheter för att främja en återstart.....	5
Förslag.....	6

Säker återstart för scenkonsten

Coronapandemin har fått avgörande konsekvenser för scenkonsten, där bristen på långsiktiga besked försvårar en återstart. Under 2020 ställdes över 12 000 föreställningar in, samtidigt som 90 procent av de främsta företrädarna för svenska scenkonstverksamheter menar att de har goda eller mycket goda möjligheter att genomföra smittförebyggande insatser vid publik verksamhet.

Svensk Scenkonst presenterar i denna rapport resultatet från en nyligen genomförd enkätundersökning som visar de negativa ekonomiska effekterna av pandemin, samt vilka nya initiativ som tagits för att tillgängliggöra kultur och vad som krävs för en fortsatt livskraftig bransch.

Om undersökningen

Under december 2020 och januari 2021 genomförde Svensk Scenkonst en undersökning bland sina medlemmar om coronapandemins kort- och långsiktiga effekter på scenkonsten. Syftet var att ge en välgrundad bild av hur scenkonsten har påverkats av pandemin under 2020, samt en bedömning av hur den kommer att påverkas framåt.

Undersökningen innehöll frågor om behov av möjliga insatser under pågående pandemi och vad som kan främja en återstart. Enkäten skickades till 90 vd:ar eller motsvarande för olika verksamheter och institutioner inom scenkonsten i Sverige. Respondenterna representerar producenter och arrangörer inom teater, orkestermusik, opera, nycirkus och annan scenkonst. Svarsfrekvensen var 83 procent.

Restriktioner och ambitioner för återstart

Sedan mars 2020 har restriktioner begränsat hur många som får delta i allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Förbudet inbegriper "teaterföreställningar, bio-grafföreställningar, konserter och andra sammankomster för att framföra konstnärligt verk".¹ Restriktionerna har sin grund i ordningslagen, och gäller offentliga platser. Det innebär att exempelvis köpcentrum undantas från förbudet medan scenkonsten behöver ställa in stora delar av sin verksamhet. Därutöver har riksdagen i januari 2021 beslutat om en tillfällig pandemilag² som möjliggör såväl mer långtgående åtgärder som större träffsäkerhet i restriktionerna.

Utöver de direkta stöd till verksamheter och individer som har satts in från statens sida har regeringen inlett vissa förberedelser för att återstarta kulturlivet efter pandemin. Förutom möten med berörda aktörer inom kultursektorn, har regeringen tillsatt en utredning med syfte att undersöka vilka behov som finns för att skapa förutsättningar för kultursektorns återstart.³ Utredaren ska bland annat sammanfatta konsekvenserna av

¹ Krisinformation, "Förbud mot allmänna sammankomster med fler än 50 personer", mars 2020
<https://www.krisinformation.se/nyheter/2020/mars/ytterligare-begransning-sammankomster>

² Lag (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19

³ Kulturdepartementet, "Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin, Dir. 2020:143"
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/12/dir.-2020143/>

pandemin och vilka lärdomar som kan dras. Dessutom ska utredaren ta fram förslag på åtgärder som kan bidra till att kultursektorn lättare kan återstarta.

Över 12 000 inställda föreställningar

I enkäten ställdes bland annat frågor om hur förbudet mot allmänna sammankomster påverkat intäkter samt planerade föreställningar och konserter. Sammanfattningsvis visar enkäten att de ekonomiska effekterna under 2020 har gett stora intäktsbortfall. Restriktionerna riskerar även att få långsiktigt negativa konsekvenser för scenkonsten. Scenkonstens utbud riskerar att minska samt påverka publikens efterfrågan.

Därutöver märks särskilt följande:

- Över 12 000 planerade föreställningar och konserter har ställts in under 2020.⁴ Många respondenter betonade dock att den slutgiltiga avstämningen inte är gjord. En stor andel av planerade arrangemang har ersatts med digitala alternativ, vilket gör att siffran troligen är större.
- Var tredje respondent räknar med ett intäktsbortfall på över 60 procent för året 2020, i relation till ett vanligt år. Var femte bedömer att intäktsbortfallet för 2021 kommer vara 60 procent eller mer.⁵
- Av de scenkonstverksamheter som huvudsakligen är privat finansierade räknar 64 procent med ett intäktsbortfall på över 80% år 2020.⁶
- Privata verksamheter ser sämre på framtiden ur ett ekonomiskt perspektiv än offentligt finansierade institutioner. 36 procent av privat finansierade verksamheter bedömer sig ha usla möjligheter att utifrån sitt ekonomiska läge bedriva full verksamhet 2021. År 2022 bedömer var fjärde privat finansierad verksamhet ha usla möjligheter att bedriva full verksamhet.

Frånvaron av långsiktiga besked har också lett till att planeringen för kommande föreställningar i praktiken har ställts in. Scenkonstens långa ledtider och säsongsbundna planering om 6 till 18 månader innebär att antalet inställda föreställningar antagligen är och kommer att bli ännu högre. För många verksamheter hänger hösten 2021 och våren 2022 ihop i ett "spelår". Beslut som tas under våren 2021 kan därför ge konsekvenser fram till våren 2022.

Evenemangsnäringen, där scenkonsten ingår, har en stor samhällsekonomisk påverkan. Förutom scenkonstens direkta betydelse för publiken är kulturevenemang viktiga för regional tillväxt och turism. År 2018 omsatte den totala turismen i Sverige 337 miljarder kronor, där 26 miljarder av dessa spenderades på aktiviteter som kan

⁴ Medlemsenkät till Svensk Scenkonsts medlemmar. Svaren hämtades in under december 2020 och januari 2021.

⁵ Medlemsenkät till Svensk Scenkonsts medlemmar. Svaren hämtades under december 2020 och januari 2021.

⁶ Medlemsenkät till Svensk Scenkonsts medlemmar. Svaren hämtades under december 2020 och januari 2021.

kopplas till kultur och rekreation.⁷ Tillväxtverket betonar även hur kultur i stort driver konsumtion genom att stärka Sveriges attraktionskraft.⁸ Som belysande exempel kan en turist till Luleå, som besöker Norrbottensteatern, även bidra till det lokala näringslivet genom transporter till och från orten, restaurangbesök och hotell-övernattnings.⁹

Arrangörernas förebyggande insatser

Förbudet mot allmänna sammankomster och offentliga tillställningar har påverkat möjligheterna att bedriva publik verksamhet. Scenkonsten bedömer dock att det finns goda möjligheter att arrangera smittsäkra evenemang.

Enkäten visar att:

- En övervägande majoritet bedömer sig ha mycket goda möjligheter att genomföra förebyggande insatser som minskar risken för smittspridning vid publik verksamhet.¹⁰ Många har även vidtagit förebyggande åtgärder.
- Vanliga åtgärder är utökade avstånd mellan sällskap, tomma rader i foajén, begränsningar av publikantal, nya rutiner för in- och utsläpp av publik samt generösare regler för återköp av biljetter.¹¹
- Många arrangörer har placerat ut handsprit i lokalerna, tagit bort pauser, garderob och servering samt reducerat antalet personer i ensembler för att motverka smittspridning.¹²

Varje verksamhetslokal är unik och har därmed olika förutsättningar för att arrangera föreställningar och ta emot publik. Faktorer som foajéytor, placering av in- och utgång samt variation i planlösning påverkar möjligheten att ta emot publik. Därmed tenderar generella regler och restriktioner att slå onödigt hårt mot verksamheter som har möjlighet att anpassa arrangemang för att minska smittspridningen.

Möjligheter för att främja en återstart

En återgång till fysiska föreställningar borde ske successivt i takt med minskad smittspridning och därmed lättnader i restriktioner. Med hänsyn till verksamheternas unika förutsättningar är rimligen arrangören själv den mest lämpade att bedöma om och hur evenemang kan hållas. Scenkonsten har som bransch stor vana av att ta emot publik. Deras erfarenhet bör tas i beaktning när restriktionerna gradvis lättas upp.

⁷ Tillväxtverket, Fakta om svensk turism 2018
https://tillvaxtverket.se/download/18.53523d5d16b52ebd19c39c22/1560803478084/Rapport_Fakta%20om%20svensk%20turism_2018.pdf

⁸ Ibid.

⁹ Visita, Svensk Scenkonst. *Ett plus ett blir tre – Så blir scenkonst och besöksnäring en attraktiv kombination* (2016)
<https://www.svenskscenkonst.se/media/2306/ett-plus-ett-blir-tre.pdf>

¹⁰ Medlemsenkät, Svensk Scenkonst, januari 2021. 51 procent svarade "Mycket goda möjligheter". 90 procent svarade att de hade goda eller mycket goda möjligheter.

¹¹ Medlemsenkät, Svensk Scenkonst, januari 2021

¹² Medlemsenkät, Svensk Scenkonst, januari 2021

I den gradvisa återstarten bör arbetet därför ske i dialog med berörda myndigheter och företrädare för arrangörer. Lång framförhållning med kontinuerlig återkoppling till branschen ger möjligheter för verksamheter att påbörja sin planering och främjar därmed kulturens återstart. Redan initierade samverkansinsatser, exempelvis kulturminister Amanda Linds sakråd om publikfrågor, bör fördjupas och kompletteras med en utvecklad dialog med Folkhälsomyndigheten. Det bör resultera i olika scenarier för hur en återstart kan gå till, beroende på hur smittskyddsläget utvecklas. Sådana samverkansinsatser ska förbättra scenkonstverksamheternas möjligheter att så tidigt som möjligt erbjuda plats för publiken.

Nyligen presenterades en tysk forskningsrapport som visar att föreställningar med sittande publik och förebyggande insatser har liten effekt på smittspridning.¹³ Studien visade att den viktigaste faktorn för minskad smittspridning var god ventilation, men även att ansiktsmasker och begränsade publikantal har god effekt.¹⁴ Därutöver kan minskning av yta, flera ingångar och sittande åskådare ha stor inverkan på antalet kontakter människor ackumulerar. I rekommendationerna från studien ingick även att ha på sig mask under föreställningen och att anställa personal för att se till att människor håller sig till hygienreglerna.

Förslag

Med pågående vaccinationsprogram bör regeringen ta fram strategier och scenarier för en omstart av scenkonsten. Detta skulle underlätta planering och förberedelser för scenkonstens återstart.

Undersökningen visar att verksamheterna har goda förutsättningar att arrangera smittförebyggande evenemang och att det därmed finns goda möjligheter att börja planera för att öppna upp för fysiska föreställningar. En sådan planering bör prioriteras, dels för att publiken åter ska få ta del av scenkonst, dels för att inte riskera att försvaga scenkonstens positiva samhällsekonomiska påverkan.

Utifrån det vill Svensk Scenkonst föreslå följande:

- *Arbetet med en plan för en återstart ska påbörjas omedelbart.* Planen bör innehålla möjliga scenarier för hur en återstart kan gå till med hänsyn till smittskyddsläget. Den bör tas fram i dialog mellan beslutsfattare, Folkhälsomyndigheten och berörda branschföreträdare. Till följd av scenkonstens behov av långsiktig planering är det nödvändigt att omgående ta fram en strategi för hur och när en återstart kan ske i syfte att underlätta verksamheternas förberedelser.

¹³ Moritz et al. *The Risk of Indoor Sports and Culture Events for the Transmission of COVID-19 (Restart-19)* (2020) <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.10.28.20221580v1.full.pdf>

¹⁴ Reuters. "Masks good, ventilation better at cutting COVID risk at indoor events – study" <https://www.reuters.com/article/health-coronavirus-germany-concert-int-idUSKBN27E2AY>

- *Förslag till nya riktlinjer för evenemang och tillsyn.* Pandemilagstiftningens regler och riktlinjer för andra branscher går att översätta till scenkonsten. I dialog med beslutsfattare och Folkhälsomyndigheten bör förslag tas fram för hur tillsyn och riktlinjer för fysiska föreställningar kan genomföras. Tillsyn, liknande den som nu genomförs av kommuner och länsstyrelser för restauranger och butiker, går att applicera på verksamheter inom scenkonsten. Detta så att åtgärderna inte blir mer ingripande än nödvändigt med hänsyn till smittläget.
- *Stöd för att överleva.* Scenkonstens akuta ekonomiska kris kommer bestå så länge publikrestriktionerna finns kvar. Privata verksamheter som är helt beroende av biljettintäkter är särskilt utsatta. Fortsatta riktade ekonomiska stöd är nödvändiga för att scenkonstverksamheterna ska överleva.
- *Stöd för att återstarta.* Det behövs stimulans- och garantistöd för att underlätta en återstart i ett läge av ekonomisk kris och en osäker framtid. Ett långsiktigt garantistöd ger framtida säkerhet för förlorade biljettintäkter till följd av publikbegränsningar och underlättar planering för en återstart.